

работата им”. Значително по-слабо развито е гребенарството (таракчийството). В ония години този занаят се практикува и от българи, и от цигани (Иванова, Кръстев 2006: 46-49).

В с. Семчина, в Татар Пазарджишката кааза, през 1865 г. има 30 цигански къщи и 100 циганина. Те правят клинци (мухове) и плочи, с които подковават едрия работен добитък (волове, биволи) (Захариев 1973: 25).

До Освобождението софийската циганска „Шех-махала” допуска да се заселят в нея предимно семейства на цигани ковачи и калайджии. Другата, която привлича семейства на цигани ковачи, е махала „Хаджи Манов мост”. Те обаче обслужват нуждите на околните села. А в Пловдив, в подножието на тепето „Бунарджика”, са струпани железаро-ковашките дюкянчета на местните цигани (Мизов 2006-I: 217).

Към края на XIX век циганите в България живеят във видоизменена социално-икономическа структура. Навлизането на фабричната индустрия, конкуренцията на западноевропейските стоки, загубата на големите непретенциозни пазари в Османската империя довеждат до критичен спад в занаятчийското производство. Въпреки опитите на държавата по законодателен път да подкрепи занаятчиите, по-голямата част от тях се разоряват.

Тази променена икономическа конюнктура се отразява и върху циганите-занаятчийци. Именно в тази обстановка проличава с особена силна гъвкавостта и адаптивността им, тъй като *в новите условия те вече не могат да разчитат само на традиционните си занаяти*. Ориентират се към нови сфери и нов начин на живот. Въпреки това отделни традиционни цигански занаяти се оказват твърде издръжливи и се поддържа до 50-те-60-те год. на XX век.

„В Източна Румелия от мохамеданите не се преселват (след Руско-турската война 1877-1878 г. – б.а.) само циганите, които продължават да си изкарват прехраната като ковачи, бакърджии както е било и претурско време...” (България през погледа 1984: 168 – Йозеф Тоужимски 1877 г.). В Стара Загора процъфтяващите преди Освобождението цигански занаяти бързо западат. Местните майстори железари се преселват околните села, където има пазар за стоката им. “Занаята (махчийството - б.а.) отслабнал, защото бил присаден по села и градове и из цяла Траклия пак от същите старозагорски цигани... Тези занаятчийци (балтаджии и демирджиите - б. а.) самопогубили занаята си в Стара Загора, защото са пръснали по селата и отбили селяните от града”. В града останали само отделни представители на занаята. В годините след Първата световна вой-